

Asia: VN/1463/2025

Lausuntopyyntö selvityksestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Raportissa ehdotetaan avustustoiminnan uudistamista kahdella vaihtoehtoisella mallilla.

- A - Tasapainoista tulevaisuutta rakentamassa (raportin kappale 4.1.)
- B - Muutokseen sopeuttaminen (raportin kappale 4.2)

Kumpi malleista soveltuu mielestänne paremmin uudistuksen lähtökohdaksi?

Valinta:

Ei kumpikaan yllä mainituista, perustelu: [Selvityksessä vaihtoehto A on esitetty laajasti ja B hyvin suppeasti, mikä luo vaikutelman, että A on ainoa todellinen vaihtoehto. Selvityksessä esitetyt vaihtoehdot vaativat laajempaa avaamista, sillä nykyisellään se ei huomioi riittävästi alueelliseen toimintaan liittyviä riskejä. Kanta-Hämeen hyvinvointialue ei pidä ehdotuksia tarkoituksenmukaisina, koska ne heikentäisivät hyvinvointialueiden itsehallintoa. Vaihtoehdot olisivat myös ristiriidassa hyvinvointialuelain ja lain hyvinvointialueen rahoituksen kanssa. Selvityksessä ei ole huomioitu riittävästi hyvinvointialueiden lakisääteistä tehtävää edistää järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä todetaan, että hyvinvointialueen on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Sen on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Avustusten keskittäminen valtakunnallisesti heikentäisi myös pienten yhdistysten toimintaedellytyksiä. Keinotekoiset väestörajukset (esim. 35 000 asukasta) rajoittavat järjestöjen toimintaa tarpeettomasti. Jos avustukset siirtyvät STEA:lle, pienet avustukset jäisivät pitkälti kuntien vastuulle. Sote-järjestöjen rahoitus olisi epävarmaa, sillä niiden tukeminen ei kuulu kuntien ydintehtäviin. Järjestökentän moninaisuus on turvattava tukemalla myös paikallisia toimijoita, ei vain suuria järjestöjä, joilla on valtakunnallinen kattojärjestö. Valtiollinen hallinto heikentää alueellista yhteistyötä ja kumppanuuksia, jotka ovat keskeisiä hyvinvointisuunnitelmien, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien sekä osallisuusohjelmien toteuttamisessa ja arvioinnissa. Nämä ohjelmat on alun perin kehitetty yhdessä alueellisten toimijoiden, kuten järjestöjen, kanssa, ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan ja seurataan yhdessä.

Järjestöjen ja hyvinvointialueiden tiivis yhteistyö on ollut avainasemassa siinä, että paikalliset ja alueelliset erityistarpeet, haasteet ja mahdollisuudet on voitu ottaa huomioon suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja toteutuksessa. Vaarana on, että hyvinvointialueet eivät pysty enää vastaamaan yhtä tehokkaasti ja joustavasti paikallisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa yhdessä tunnistettuihin tarpeisiin. Tiivis yhteistyö hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä vahvistaa resurssien tehokasta käyttöä ja vähentää korjaavien palvelujen tarvetta. Myös hyvinvointialueella toimivien järjestöjen välinen yhteistyö edellyttää järjestöjen keskinäistä toiminnan koordinoitua, ja tähän työhön tulee varata avustuksissa resurssia. Lisäksi järjestöillä on keskeinen rooli paikallistuntemuksensa ja erityisosaamisensa vuoksi, ja usein järjestöt kohtaavat ja edistävät niiden henkilöiden osallisuutta ja hyvinvointia, joita ei tavoitaisi ilman järjestötoimijoita yhtä hyvin.]

2. Selvityshenkilön raportissa esitetystä Tasapainoinen tulevaisuus- avustusmallissa avustuksia kohdennettaisiin viidelle teema-alueelle, jotka liittyvät yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, joihin liittyvään toimintaan tulisi jatkossa kohdentaa STEA-avustuksia. Teemat liittyvät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, kuten ikärakenteen muutokseen ja kansansairauksiin. Kappaleessa 4.1 esitetyt teemat ovat:

- lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen
- ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen
- mielenterveyden edistäminen
- yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

Ovatko esitetyt teemat edustamasi organisaation näkökulmasta perusteltuja?

Kanta-Hämeen hyvinvointialue ei ota kantaa esitettyjen teemojen tärkeysjärjestykseen.

Ehdotettu teema-ajattelu ei välttämättä vastaa hyvinvointialueiden tarpeita, strategisia valintoja tai tue alueellista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Esitetyt teemat kuvaavat yltäosalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteita, mutta eivät tavoita sisältöjä tarkemmalla tasolla tai ajankohtaisia ilmiöitä, joiden ratkaisemiseen hyvinvointialueilla panostetaan myös järjestöjen tuella.

Ehdotetut teemat ovat laajoja, mutta jättävät ulkopuolelle useita kokonaisuuksia (esim. kotoutuminen, varautuminen, ehkäisevä päihdetyö, vankilasta vapautuvat). Ehdotettu teemaperusteinen avustusten suuntaaminen heikentää esimerkiksi näiden järjestöjen toimintamahdollisuuksia, joka taas voi lisätä julkisten palvelujen tarvetta.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue ilmaisee huolensa järjestöjen rahoituksen vähenemisestä ja ehdotusten mahdollisesta uhkasta kansalaisjärjestöjen itsenäiselle toiminnalle. Lisäksi todettakoon, että nämä ehdotukset esimerkiksi teemaperusteisesta avustusten suuntaamisesta voivat heikentää kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja vähentää osallisuutta yhteiskunnallisessa toiminnassa.

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä); Käytä kutakin vaihtoehtoa vain kerran seuraavissa kysymyksissä.A) Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)B) ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)C) mielenterveyden edistäminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)D) yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)E) Väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

-

3. Selvityshenkilön raportissa on esitetty kappaleessa 4.1.3., että järjestöjen toiminnan alueellisia hyödyntämismahdollisuuksia voitaisiin lisätä ja hallinnollista taakkaa keventää siirtämällä hyvinvointialueiden järjestöavustukset STEAn hallinnoitavaksi? Kannatatteko ehdotusta järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi? Valinta:

Ei, perustelu (ei pakollinen) [Perusteltu edellä olevissa vastauksissa. Lisäksi huomioitava, että järjestöavustusten hallinnoinnin siirto STEA:lle lisää järjestöjen, erityisesti pienten järjestöjen, hallinnollista taakkaa, sekä nostaa kynnystä hakea pieniä avustussummia toimintojensa järjestämiseksi. Avustusten vieminen kauemmas paikallisilta toimijoilta heikentää usein vapaaehtoisvoimin ja pienillä resursseilla toimivien järjestöjen toimintamahdollisuuksia.]

4. Kappaleessa 4.1.1.6 selvityshenkilö on esittänyt tapoja, joilla teemoja olisi mahdollista työstää edelleen siten, että STEAlla on alkuvaiheessa merkittävä rooli. Miten mielestänne mahdolliset muut teemat tulisi määritellä?

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan järjestötoiminta ei voi perustua ylätasolta ja lyhyellä aikajänteellä määriteltäviin teemoihin. Järjestöjen tulisi voida kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti yhteistyössä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa. Erilaisten tilastotietojen lisäksi järjestöillä on tietoa esimerkiksi ajankohtaisista, alueellisista ja paikallisista ilmiöistä ja muuttuvista olosuhteista. Lisäksi on epäselvää, miten valtionavustustoiminnan yhteiskehittäminen voidaan toteuttaa niin, että se olisi vaikuttavaa. Kanta-Hämeen hyvinvointialue seuraa tällä hetkellä omien avustamiensa järjestöjen toiminnan vaikuttavuutta. Riskinä on, että keskitetty malli heikentää alueellisten ja paikallisten asiantuntijoiden roolia ja lisätä epätasa-arvoa pienten paikallisten ja suurten valtakunnallisten toimijoiden välillä.

5. Muita huomioitane raportista

-

Niiranen Päivi
Kanta-Hämeen hyvinvointialue